

A „Jó kormányzás hatása”¹ az olasz városokban

Az Európa Kulturális Fővárosa kezdeményezés ma is vonzó kihívás az olasz városok számára

Jóllehet, csak 2012 végére várható az *Európa Kulturális Fővárosa 2019* cím elnyerésére szóló pályázat kiírása, már tizenhat olasz önkormányzat jelezte nevezési szándékát. Mint ismeretes, 2019-ben Olaszország és Bulgária egy-egy városa viselheti e kitüntető elismerést. Az UNESCO a világ kulturális örökségének 70%-át Itáliának tulajdonítja. Nem meglepő tehát, hogy ilyen nagyszámú város érzi magát méltónak az európai kultúra képviselőjére, és az egy évig tartó, európai szintű kulturális eseménysorozat megszervezésére. Mivel csak egy olasz város nyerheti el e megtisztelő címet, felmerül a kérdés: vajon megéri-e a versengő településeknek a több évig tartó felkészülés, ha 2015 elején csak egyetlen győztest hirdetnek majd ki. Mi hajtja mégis e városokat, miért vonzó versenybe szállniuk?

Olaszországban már három város kapta meg a rangot jelentő elismerést: 1986-ban Firenze, 2000-ben Bologna, 2004-ben pedig Genova.

Firenze1986

Ha az európai civilizáció bölcsője szerepéért Athén volt az első város, mely elnyerte a megtisztelő címet, akkor másodikként – joggal – Firenze következett a modern világ alapját adó reneszánsz kultúra szimbólumaként. A toszkán fővárosnak valójában pályáznia sem kellett, nem nagyszabású kulturális évad-tervével érdemelte ki az elismerést, hanem dicső múltjával.² Ezt az európai viszonylatban is kiemelkedően gazdag örökséget mutatta be Eugenio Garin, a neves egyetemi professzor, az évadot megnyitó beszédében³, melyet a következő idézettel zárt: „«A legnagyobb jótéteményt egész Európa számára Firenze hozta. Ha a firenzeiek nem lettek volna, elveszítettük volna a görög kultúra kincseit» – ezek a szavak Filippo Melantonénak, a német reformáció humanista teológusának a nürnbergi egyetem kurzusait megnyitó beszédében, 1526-ban hangoztak el.” A sikeres évad eredményeit és a kultúra jelentőségét így fogalmazta meg Melina Mercouri görög kulturális miniszter, az EKF kezdeményezés ötletadója: „Ma a kultúra a béke fegyvere. [...] a civilizáció, a kultúra, a népek közeledése hatalmas lendületet képes adni a békefolyamatoknak. A kultúra nem menekülő út, hanem alapvető eszköz világunk jelenlegi problémáival való szembenézéshez.”⁴ E gondolat ma is igaz. Jean Monnet⁵ figyelemre méltó megállapítása, hogy ha újra kezdené munkáját Európa létrehozása érdekében, akkor többé nem a gazdasági, hanem a kulturális integrációval kezdené.

¹ Utalás: Ambrogio Lorenzetti: A Jó és a Rossz kormányzás allegóriája és hatásuk a városra és a vidékre című öt freskójára. Siena, Palazzo Pubblico, Sala dei Nove, 1338-39.

² Firenze történelmi óvárosa már 1982-ben (vagyis az EKF előtt) felkerült az UNESCO Világörökségi listára. Firenze történelmileg is olyan jelentős kulturális és turisztikai központ volt már a kulturális évad előtt is, hogy valójában nem lehetett később érzékelni, különbséget tenni az EKF kezdeményezései és más kiemelkedő fejlesztések között, melyek 1986 előtt és azt követően valósultak meg. (ún. Palmer-tanulmány I. rész, 165. oldal)

³ Megjelent a kulturális évad eredményeit bemutató reprezentatív, háromnyelvű (olasz, angol, francia) ünnepi kiadványban: ITALIA, Rivista trimestrale, nuova serie, Anno XXIII – N.94-95. pp30-36.

⁴ Uo. p.12.

⁵ Jean Monnet (1888-1979) – közismert nevén Európa Atyja. Francia gazdasági tanácsadó és politikus, az európai integráció ügyének elkötelezettje, a nyugat-európai nehézipar egyesítését előirányzó Schuman-terv szellemi atyja.

Bologna2000

Bologna nem először pályázott, amikor a 2000-es jubileumi évben nyolc másik európai várossal közösen elnyerte a kitüntetett elismerést. A város remekül kihasználta a kulturális évad adta lehetőséget, hiszen megduplázta az időszakot egy féléves felvezető, és egy féléves levezető időszyakkal, ezzel jelentősen megnövelve a rá irányuló nemzetközi figyelmet. Pályázatával egy új, kulturális alapú városfejlesztést indított el, melyet azóta is követ. Példa erre 2006-ban elnyert, a Zene kreatív városa UNESCO cím is, amelynek egyedüli birtokosa Olaszországban. Következő céljuk felkerülni az UNESCO Világörökség listájára a 38 km hosszú árkádjaival. A cím elnyerése feltételül támasztott hosszú távú fenntarthatósági terv elkészítésére a város egy új osztályt hozott létre. A számos kulturális kezdeményezés között az egyik legérdekesebb a *Genus Bononiae – Múzeumok a városban* című, mely a Bolonai Takarékpénztár alapítványa szervezésében valósul meg az óváros felújított és a nagy közönség számára megnyitott, kiállításokra hasznosított palotáiban. Ez év január 27-én avatták fel a Várostarténeti Múzeumot a Palazzo Pepoliban. Mindezek a példák azt mutatják, hogy Bologna ma is a kultúra városa. (Kiváló példa arra, hogy a 15 évvel ezelőtt készült fejlesztési stratégiára alapozott pályázata elvéhez hűen, ma is a kultúrára, az innovációra, a kreatív iparra alapozza hosszú távú fejlesztési terveit.)

Genova2004

A város számára is új lehetőséget jelentett a kulturális évad, melynek keretében újra fogalmazott arculattal mutatkozhatott be Itáliában és a világban is. A várost a megye, a régió, az egyetem, a kereskedelmi kamara és a kikötői hatóság is támogatta. Az egyik legfontosabb célkitűzés volt a művészeti és építészeti gazdagság újraértékelése, valamint a teljes urbanisztikai rendszer megújítása, a város élhetőbbé és befogadóbbá változtatása érdekében. Jóval az EKF-cím elnyerése előtt, már 1992-ben nagyszabású urbanisztikai beavatkozás indult el a város területén. A rehabilitáció nemcsak a régi kikötőt érintette, hanem az óváros szerves összekapcsolását a kikötővel, valamint számos nagy presztízsű palota, az ún. Palazzi dei Rolli restaurálását is. Ezek később, 2006-ban fel is kerültek az UNESCO Világörökség listájára.

Az EKF2019 címért versengő olasz városok

Észak-Olaszország: 3 pályázó

Veneto régióból: Velence (északkeleti régióval közösen)

Piemont régióból: Torino

Lombardia régióból: Bergamo

Közép-Olaszország: 6 pályázó

Abruzzo régióból: L' Aquila

Toszkána régióból: Siena

Emilia-Romagna régióból: Ravenna

Umbria régióból: Perugia (Assisivel közösen), Terni

Marche régióból: Urbino

Dél-Olaszország: 7 pályázó

Campania régióból: Amalfi (és tengerpartja)

Calabria régióból: Catanzaro

Puglia régióból: Bari, Brindisi, Lecce (külön-külön)

Basilicata régióból: Matera

Szicília régióból: Palermo

Velence2019

Velence önkormányzati testülete, 2008 nyarán, az elsők között döntött⁶ arról, hogy indul a pályázaton, és megkezdi a felkészülést a sikeres pályázáshoz. Ekkor még csak a város és a megye szerepelt a tervben, amely a terület teljes kulturális rendszerét kívánta felülvizsgálni és újraértékelni, lévén, hogy Velence különféle kulturális mozgások egyik jelentős központja, világviszonylatban pedig a kulturális rendszerek fejlesztésének egyik legérzékenyebb pontja. A város és megye együttműködését, szinergiáját hivatott bemutatni a „Velence Európa Kulturális Fővárosa 2019” elnevezésű szerveződés létrehozása, melyben helyet kapnak a különféle civilszervezetek is.⁷ A 2011 őszen, sajtókonferencia keretében bemutatásra került pályázat már címében is egy nagyobb terület, az északkeleti régió összefogását mutatja: Ötletek és projektek az ÉSZAKKELET főváros 2019 számára. A dokumentum alap gondolata: a kulturális gyökerek között rátalálni olyan új elemekre, melyek lehetővé teszik – a kultúra és a gazdaság ideális kapcsolatán keresztül – a terület fejlődését.⁸ A 65 oldalas pályázati anyag borítóján szereplő logó is a teljes északkeleti régiót reprezentálja. A bevezetőből megtudhatjuk, hogy a bemutatott nagyszabású terv 2 év munkájának eredménye. Jóllehet, több mint 500 különféle szervezet, intézmény, ügynökség, banki alapítványok, tudósok, egyetemi kutatók és fiatal egyetemisták közreműködésével készült el a dokumentum⁹, nem tekinthető teljes anyagnak, folyamatos továbbgondolásra, fejlesztésre van szükség, hogy a pályázat a végleges formáját elnyerhesse. A polgármester szavai szerint – „Ha nincs kultúra, nincs gazdaság, s vice versa”. A pályázati dokumentáció központi témája a kultúra és a vállalkozások, a gazdaság, a fejlesztés, a képzés és a munka közötti kapcsolatokat kívánja meghatározni, a legszélesebb módon bevonva a területen működő különféle társadalmi csoportokat is. A sajtótájékoztató konklúziójában a polgármester így fogalmazott: „A mi régióink kétségkívül rendkívüli, olyan multikulturális gazdagsággal rendelkezik, mely már önmagában képviseli Európa egy darabját, és melynek mi magunk kívánunk a zászlóvivői lenni”.

Torino2019

Torino új polgármestere 2011 nyarán döntött, városa – másodikként Észak-Olaszországból – is indul az európai kultúra képviselőt célzó megmérettetésen. Torino példáját érdemes alaposabban is megvizsgálni, hiszen a „nehéz” ipari örökséggel rendelkező metropolisz paradigmaváltásra kényszerül.

Olaszország harmadik legnagyobb városa számára a pályázat alkalmat kínál identitásának, arculatának újradefiniálására. E kihívásra a már több mint 20 évvel ezelőtt, a szerkezetváltás előtt álló Torinóról megjelent tanulmány¹⁰ címadásában is utal: „Torino: A nehéz identitás”. Az ipar és a technológiai innováció szempontjait alapul véve így jellemzi a várost: „Torino a legtipikusabb példája annak az olasz nagyvárosi fejlődésnek, amelyet az ipari tevékenység és ennek következményeként a demográfiai növekedés és koncentráció

⁶ 2008. július 24-i testületi ülésen.

⁷ Tudhatjuk meg az önkormányzat honlapján – <http://www.comune.venezianet.it> – 2008. július 24-én megjelent hivatalos sajtó tájékoztatóból.

⁸ Tudhatjuk meg az önkormányzat honlapján 2011. november 10-én megjelent hivatalos sajtó tájékoztatóból.

⁹ A dokumentum elején 9 teljes oldalon a közreműködők neve olvasható.

¹⁰ Segre, A.–Teodoro, A.: *Torino: A nehéz identitás*. In: Régiók és városok az olasz modernizációban. Szerk.: Horváth, Gy. MTA RKK, Pécs 1993, pp.335-347. (Segre, A.–Teodoro, A.: *Torino: la ricerca di un'identità difficile*. – Borlenghi, E. (szerk.): *Città e industria verso gli Novanta*. Torino, Edizioni della Fondazione Giovanni Agnelli. 1990. pp.31-66.)

váltott ki. Torino példa arra is, hogy a fejlődés hogyan kötődik egyetlen nagyvállalat működéséhez, amely meghatározó módon befolyásolja a város fejlődését vagy stratégiáját. A Fiat Torinóra gyakorolt hatása azonban nem egyszerűen fejlődési tényező volt, sokkal átfogóbban és összetettebben érvényesülnek hatásai...”¹¹ A tanulmány elemzi a problémákat, és a választ a gazdasági fejlődés feltételeinek feltárt hiányosságaira a területfejlesztési tervekben reméli megtalálni: „E tervek megvalósulásának mértékében Torino arculata átalakul, egy komplex város meghatározó ismertetőjegyeit öltheti magára, működőképesebb lehet.”¹² Arra a kérdésre is keresi a választ, hogy „miként lehet az innovatív tevékenységek és kutatások céljait szolgáló várost felismerni, a termelési válság következményeit felszámolni és egy új városi identitást meghatározni. [...] Torino fejlődésének központi kérdése a minőségi átalakulás. [...] A minőségi igényeket lényegében két tényező befolyásolja: egyrészt a társadalmi környezet fejlődése, másrészt a város hazai és nemzetközi imázsának és presztízsének a kívánalmai.”¹³

E kérdéssel foglalkozik a Torino2019 honlapon bemutatásra kerülő, frissen megjelent könyv is, melynek címe is egy kérdéssel indul: „Torino, Európa Kulturális Fővárosa? Újraszervezni Piemonte energiáit”¹⁴ Megismerhetjük a szerző véleményét az Európát és különösen Torinót érintő globális válságról, valamint a kulturális alapú új identitásról: „Európa nem lesz képes a globális válságot legyőzni, hacsak nem a kultúrát veszi kiindulási pontnak, ahogyan már a kezdetekkor is javasolták Európa alapítói. Megújult európai kultúrára van szükség, nemcsak az Európai Unió kormányzása, hanem a tagállamok és a régiók problémáinak kezelése érdekében is. Torino esetében a kultúra kérdéseinek vizsgálatát még sürgetőbbé teszi az ipar újradimenzionálása és a politikai bizonytalanság. A szerző elképzelése szerint Torinónak az *Európai Kultúra egyik Csomópontjaként* kell újrafogalmaznia identitását, méghozzá függetlenül az *Európa Kulturális Fővárosa* pályázaton való esetleges indulástól.”¹⁵

Vittorio Sgarbi, a Velencei Biennale kurátora, aki 2011-ben, először Torinóban, megszervezte a „Velencei Biennalét” mindannak a 600 művésznek, akik nem kaptak bemutatkozási lehetőséget, így nyilatkozott: „Ez a város ideális feltételekkel rendelkezik ahhoz, hogy a kortárs művészetek fővárosává váljon számos múzeuma és kulturális kezdeményezései alapján. Torino maga a kortárs művészet, ez az igazi Velence, és nem bánám, ha e megvalósult projektem visszatérő programmá válna a városban.”¹⁶

A Kulturális diskurzusok Torinóban című cikk¹⁷ megvizsgálja a város kulturális értékeit, jelentőségét és azok megváltozott súlyát. „Torinóban ma megtalálható a kultúra valamennyi megnyilvánulási formája: filozófiai, művészeti és vallási diskurzusok, nagy nemzetközi kulturális intézetek, kiemelkedő egyetemi és tudományos kutatási központok, múzeumi, színházi és világszínvonalú filmművészeti intézmények, a Nemzetközi Könyvszalonhoz (Salone Internazionale del Libro) kapcsolódó jelentős kiadói tevékenység, valamint számtalan különféle helyi és területi kezdeményezés, amelyek a fiatalokra, a turizmusra és a kreatív iparra építenek.”¹⁸ A cikk bizonyítékok sorával igazolja, hogy Torino hatalmas kulturális erőforrásokkal rendelkezik, bár ezek – véleménye szerint – még nincsenek maximálisan feltárva és értékelve. A fel nem tárt értékek azonban arra ösztönzik a helyi

---

¹¹ Uo. p.335

¹² Uo. p.341

¹³ Uo. p.344-345

¹⁴ Lala, R.: *Torino, Capitale Europea Della Cultura? Riorientare le energie del Piemonte*. Torino, Alpina edizioni. 2010.

¹⁵ Megjelent a <http://www.torino2019.eu> honlapon. (2012.01.29.)

¹⁶ Vittorio Sgarbival 2011. dec. 20-án, a megnyitó alkalmával készült interjú, megjelent a <http://www.torino2019.eu> honlapon. (2012.01.29.)

¹⁷ Megjelent a <http://www.torino2019.eu> honlapon, 2011. december 27-én. (2012.01.29.)

¹⁸ Uo.

kulturális erőket, hogy mind nagyobb teret adjanak a legszélesebb értelemben vett kultúrának, melynek lényeges elemei a kulturális emlékezet és a kollektív identitás újrafelfedezése.

Egy másik javaslat már az egész régió arculatát kívánja megadni, és hivatkozik arra az elgondolásra, hogy Európa identitása kulturális sokszínűségében ragadható meg. Ennek megfelelően Piemonte, a maga kulturális sokszínűségével, a multikulturalizmus egyik különleges európai műhelyévé válhat.¹⁹

Figyelembe véve a legújabb európai uniós elvárásokat, a sikeres pályázás érdekében elengedhetetlennek tartják a teljes civil társadalom bevonását. Ugyanakkor, az állampolgárok részéről is egyre határozottabban fogalmazódik meg az az igény, hogy a kultúrában ne csak nézőként, hanem aktívan, a kulturális értékek létrehozójaként vegyenek részt. Közel harminc civil szervezettel megalakult a Civil társadalom Bizottsága. A különböző szervezetek összefogásának eddigi akciói: az Európa-ünnep közös megünneplése 2010-ben, a kultúra jövőjéről tartott konferencia (2010. július 8.), Riccardo Lala könyvének (Torino, Capitale Europea della Cultura? Riorientare le energie del Piemonte) bemutatója (2010. október 6.), és közös válasz megfogalmazása az Európai Bizottságnak az európai kulturális politika jövőjéről folytatott konzultációjára (2011. nov. 19.).

Torino tehát készen áll a paradigmaváltásra, az *Európa Kulturális Főváros 2019* pályázat keretében, de a nélkül is.

Ravenna2019

2007-ben, a pályázó városok közül elsőként Ravenna jelentette be hivatalosan az EKF pályázaton való indulási szándékát.²⁰ A 2007 és 2009 közötti időszakban számos találkozót szerveztek a már EKF címet elnyert városok²¹ képviselőivel, hogy minél több tapasztalat és jó példa figyelembevételével fogalmazhassák meg saját pályázatukat. 2009 decemberében pedig a ravennai kulturális intézmények és szervezetek felé deklarálta a város az EKF-címért való indulási szándékát. 2010 májusában a potenciális támogatók, a gazdasági és civil szervezetek is meghívást kaptak az együttműködésre, s a pályázat-előkészítő bizottság is megalakult. Júniusra felállt a programtitkárság, októberre elkészült a hivatalos logó is, s a művészeti-szervezési bizottság is megalakult kilenc kulturális szaktekintéllyel, mely a pályázat számára meghatározza a kulturális év programjának fő irányait. Novemberben az önkéntes szervezetek bevonására is sor került. 2011 februárjában a „Turizmus és az EKF” fókuszcsoport is megalakult, majd bemutatásra került a pályázati dokumentáció szerkezete. A pályázat készültségi fokát jól mutatja, hogy 2011 márciusában a Bolognai Egyetem Örökségvédelmi Karán egy benyújtott diplomamunka²² már a Ravenna2019 pályázattal, mint konkrét projekttel foglalkozik. A pályázati anyag összefoglaló címe frappánsan utal Ravenna kulturális örökségére, világhírű mozaikjaira: A kultúra mozaikjai – Új jövőkép Európa számára. Ravenna sem egyedül pályázik, valójában a teljes régió támogatását elnyerte.²³ 2012 első szemeszterében fogja a város meghirdetni a nyílt pályázatot a konkrét projektjavaslatokra.²⁴

---

¹⁹ Megjelent a <http://identitaeuropea.blogspot.com> honlapon 2011. november 10-én. (2012.01.29.)

²⁰ Ravenna város polgármestere hivatalos levélben tájékoztatta a miniszterelnököt, Romano Prodit, az Európai Parlament elnökét, Hans-Gert Poetteringet, valamint az Európai Bizottság elnökét, José Manuel Barrosot.

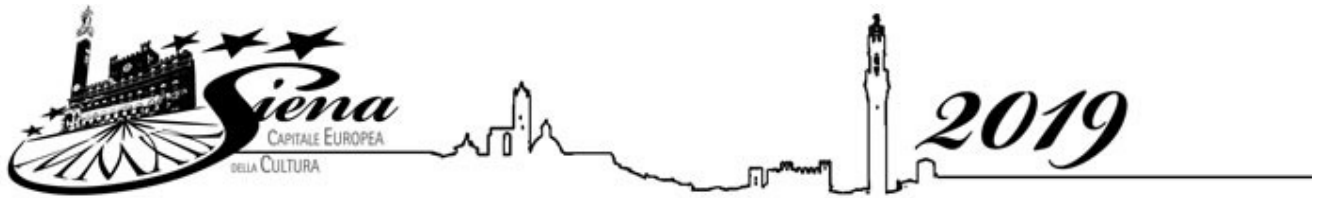
²¹ Lille (2004), Luxemburg (2007), Liverpool (2008), Linz (2009), Isztambul és Pécs (2010), Kassa (2013), Riga (2014).

²² A közel 200 oldalas szakdolgozat címe: A kulturális turizmus szerepe és Ravenna Európa Kulturális Fővárosa 2019 pályázat: egy konkrét projekt.

²³ Emilia-Romagna régió, Ravenna prefektúra, Ravenna megye, valamint Rimini, Forlì, Cesena, Cervia, Lugo, Faenza, Russi, és Bassa Romagna települések szövetsége.

²⁴ Olvasható a program honlapján – www.ravenna2019.it – 2011. október 24-én megjelent sajtótájékoztatóban.

Siena2019

Siena polgármestere 2009 őszén jelentette be, városa is indul a pályázaton. Franco Ceccuzzi, akkori parlamenti képviselő, majd 2011-es önkormányzati választások után az új polgármester, már 2009 októberében publikált nyilatkozatában kifejtette, hogy a pályázat a válságból való kitörési stratégia egyik akciója lehet. Nem csak egy cím elnyeréséről van tehát szó, hanem konkrét és azonnali elkötelezettség vállalására Siena és vonzáskörzete intézményi, szociális, kulturális és gazdasági erejének megerősítésére. A város vezetése tisztában van azzal, hogy a tíz év múlva megvalósuló projekt sikeres előkészítéséhez, a hazai és nemzetközi támogatói kör megszerzéséhez nemcsak erős intézmények közötti összefogásra van szükség, hanem a városi és megyei lakosság érdekeltté tételére, beleértve az olasz és európai parlamenti képviselőket is. 2011 augusztusára elkészült a „Siena2019” logója is, Andrea D’Amore alkotása. A helyi napilap, a Corriere di Siena egy új honlapot és Facebook oldalt indított útjára, mely rendkívül gyorsan ötezer támogatóra lett. A város remek stratégiával szövetségesként megnyerte Firenzét pályázatuk támogatójának. Azóta számos bizottság alakult, közöttük az egyik legfontosabb az a 15 fős grémium, amelynek valamennyi tagja a nemzetközi kulturális szféra legkiválóbbjai közül került ki, akik Európa számos országát, az EKF-címet birtokosait képviselik (Graz2003, Lilla2004, Kassa2013, Mons2015, Wroclav2016). A területbe meghívták az európai kulturális politika egyik legrangosabb szakteknit, Jordi Pascualt, aki több évben az EKF zsűrijének tagja volt. A 28 fős helyi bizottság feladata – többek között – a projektötletek és javaslatok összegyűjtése, valamint a lakosság minél szélesebb körének tájékoztatása, aktivizálása.

A polgármester városa iránti személyes elkötelezettségéről vall saját honlapján²⁵ *Ki vagyok* című bemutatkozásában. Megtudhatjuk, hogy több mint 25 éve él a városban, mely számára a legszebb, legcsodálatosabb város; szenvedélyes politikus, aki a közösség javáért munkálkodik, s minden erejével azon dolgozik, hogy a rábízott feladatot, az arisztotelészi *polis*, vagyis a város valamennyi lakója érdekében és javára végezze. Erre az elkötelezettségre emlékezteti a mindenkor politikust már 1338 óta Ambrogio Lorenzettinek a városháza egyik termét²⁶ díszítő monumentális falképe is, mely a Jó és a Rossz kormányzás allegóriáját és azoknak a városra, illetve a vidékre gyakorolt hatását mutatja be. (1. kép) Az egyik allegorikus figura a freskón (2. kép) a Securitas, a Biztonság, amely ha megvan a városban, az emberek szabadon mozognak, szabadon dolgoznak, s a vezetés számára alapvető az is, hogy a biztonság minden városi területben is uralkodjék. *Gondolataim a város számára* című írásában pedig ismerteti elképzeléseit a város jövőjét illetően, melyek között az egyik kiemelt cél a *Siena Európa Kulturális Fővárosa 2019* pályázat elnyerése és megvalósítása. Mert hiszen *Siena egy gyönyörű csoda* című bejegyzését nem véletlenül kezdi így: „Siena virágzó jövőt érdemel” – amellyel a hön áhított EKF címre utal.

²⁵ <http://www.francoceccuzzisindaco.it>

²⁶ A Kilencek vagy másik nevén, a Béke terme. Az itt található freskókat a Kilencek megbízásából Ambrogio Lorenzetti 1338 és 1340 között festette.

Dél-olaszországi példák: Bari, Brindisi és Lecce

Mind a három város Puglia régióban található, és külön-külön szállnak versenybe a kitörési lehetőséget, európai uniós és nemzeti fejlesztési támogatást, valamint az európai ismertséget és rangot ígérő címért.

Bari a régió székhelye, Nápoly után Dél-Olaszország második legnagyobb városa s egyik legjelentősebb kikötője. Az EKF megmérettetésen való indulását a 2010. december 18-án nyílt, a város művészi, építészeti és táji értékeit bemutató fotókiállítás jelentette. A „Bari2019” alapötlete, hogy a régió székhelye a Kelet és Nyugat kultúráinak és vallásainak évezredek találkozási pontja²⁷. A 2011 nyarára elkészült pályázati dokumentáció²⁸ borítóján főcímként is ez a gondolat köszön vissza: Bari a párbeszéd városa, s a logó alatt megjelenő hangsúlyos alcím – A kulturális politika új modellje – egy új alapokra helyezett kulturális fejlesztési politikát hirdet, mely a kulturális ipar tematikus fejlesztését hivatott szolgálni. Ennek megvalósítására 2012. január 24-én létrehozták²⁹ a FED.A.C.-ot, a 20 különféle kulturális szervezetből álló szövetséget, mely a képzőművészetet, a táncművészetet, a zenét és a színházat képviseli. Az újonnan alakult kulturális hálózatnak rendkívül fontos szerepet szánnak egyfelől a kitűzött kulturális modell megvalósításában, másfelől az EKF-cím elnyerésében.

Brindisi a Salentói-síkság északnyugati részén fekszik Lecce és Bari között nagyjából félúton, az Adriai-tenger partján. A polgármester már 2009. január 28-án közzétett nyilatkozatából³⁰ megtudhatjuk, hogy a kulturális miniszternek írott hivatalos levélében jelentette be az önkormányzat EKF pályázaton való indulási szándékát. A szándékuk teljes mértékben tükrözik ez EU-s elvárásokat. Tulajdonképpen semmivel sem mondanak többet, ígérnek különlegesebbet, a szomszédos Barinál. Így azután nehezen igazolható versenyzésük a régióközponttal az együttes pályázás helyett.

Lecce, Brindisitől délre, a Salentói-félsziget közepén fekszik. A számos barokk épület által meghatározott egységes városképének köszönhetően „Dél Firenzéjének” is nevezik. Lecce, Brindisihez hasonlóan, nem fogalmazott meg olyan projektet az EKF-cím elnyerésére, amely indokolhatná azt, hogy a város egyedül induljon a pályázaton. A sajtóban megjelent vélemények több esélyt jósolnak egy Bari-Brindisi-Lecce-összefogásnak.

Eddig tehát már tizenhat önkormányzat jelezte hivatalosan a majd csak 2012 év végén megjelenő pályázati felhíváson való részvételi szándékát. Vajon 2014 végéig, a kandidatúrák beadási határidejéig, még hány olasz város fogja úgy érezni, méltóképpen képviselheti Olaszországot, és egyben az európai kultúrát? Erre utalt Francesco Giro, a kulturális államtitkár 2011 augusztusában adott interjújában³¹, amikor így nyilatkozott: „Túl sokan vannak, nem lesz könnyű a választás” – majd hangsúlyozta, hogy „a kultúrában igazán gazdag Itáliában nem mindegy, mely városra bízzák az ország képviselését”. A városok még is teljes lendülettel és erőbedobással készülnek, hiszen valamennyien úgy gondolják, mindenképpen megéri a befektetett munka.

A városok felkészülését segíti a szakma által kidolgozott számos módszer, eszköz. Ezek között megemlíthetjük a kulturális tervezéssel foglalkozó munkákat. Egyik példa erre Monica Amari könyve³², melyben egy születőben lévő, önálló, multidiszciplináris

²⁷ Amikor 1087-ben Myrából a városba hozták Szent Miklós ereklyéit, a város egyike lett Európa legjelentősebb keresztény központjainak. Az ereklyék elhelyezésére építették fel a San Nicola-bazilikát, amely a román kori építészet egyik legszebb alkotása.

²⁸ 2011. szeptember 8-án, a <http://go-bari.it> honlapon megjelent cikk ad hírt.

²⁹ Az önkormányzat honlapján – <http://www.comune.bari.it> – 2012. január 24-én publikált híradás.

³⁰ Megjelent a <http://www.brundisium.net> honlapon.

³¹ Megjelent 2011. augusztus 19-én a <http://archivistorico.corriere.it> honlapon.

³² Amari, M.: *Progettazione culturale. Metodologia e strumenti di cultural planning*. FrancoAngeli, Milano 200

tudományra hívta fel a figyelmet. A kulturális programozáshoz a nemzetközi viszonylatban is jól ismert Project Cycle Management módszert adaptálta. Javaslatot tett a területi kormányzás stratégiai szervezetében működő új szakember, a kulturális tervező meghatározására. A kulturális tervező megfelelő kompetenciákkal rendelkezne ahhoz, hogy a köz- vagy magánszférában tevékenykedők számára olyan kritériumokat, módszereket és eljárási technikákat javasoljon, amelyek új érintkezési és kapcsolódási pontokat határozhatnak meg a kulturális, turisztikai, társadalmi, gazdasági szereplők között, beleértve a szakképzés területét is.

Másik példa Maurizio Carta már 1999-ben megjelent alpműve³³, melyben egy adott terület kulturális szerkezetét vizsgálja, a kulturális örökséget az identitás forrásának és a fejlesztés eszközének tekinti. Tanulmányának egyik alapkérdése, hogy milyen módon tud a területi kulturális örökség integrált részévé válni a területi tervezési és irányítási folyamatoknak. Két alternatívára lehet visszavezetni az eddigi akciókat: a „védendő örökség” és a „befektetendő örökség”. Az EKF pályázat kapcsán sokkal inkább a második típusú örökség-szemléletre van szükség.

Egy másik fontos tanulmánykötet témája a kulturális marketing, amely kizárólag olasz tapasztalatokat és kísérleteket ismertet³⁴, és felhívja a figyelmet a kor kihívásaihoz igazodó új eszközökre, módszerekre. Figyelemre méltó egyik alapgondolata szerint a kultúra – akár fizikai, akár szellemi formájában – mindannyiunké, ezért mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni.

Záró gondolatok – A kultúra mozgósító ereje

- Az EKF kitörési lehetőséget biztosít az Olaszországot különösen sújtó válságra. Mondhatnánk, „nincs más út”, mint követni az eddigi sikeres EKF címet elnyert városok jó példáját, és felvenni a versenyt a többi pályázó várossal.
- Megéri a befektetés, hiszen egy ilyen kihívás tudja igazán kihozni a legtöbbet a városokból. Jó ügy érdekében az egész várost, megyét, régiót, a lakosokat, a civil és szakmai szervezeteket lehet mozgósítani és már a felkészülési időszakban bevonni.
- A területen működő kulturális és az ezekhez kapcsolódó egyéb szervezeteket, vállalkozásokat újfajta összefogásra, kreatív együttműködésre sarkallja a kihívás.
- A pályázat érdekében a város olyan belső erőit, tartalékait mozgósítja, melyre egyébként, nagy valószínűséggel, nem kerülne sor.
- A pályázaton való indulással – a több éves felkészülési időszakban – nemcsak országos szinten, de egész Európában is növekszik ismertségük.
- Új technikai, kommunikációs, marketing eszközök alkalmazása. Az önkormányzat saját hivatalos honlapján kívül önálló EKF-honlap, blog működtetése, facebook helyek aktiválása rajongók, támogatók bevonására, ötletek gyűjtésére, az egész lakosság – ezen belül is különösen a fiatalok – megszólítására, aktivizálására.
- A kulturális alapú város- és régiófejlesztés a követendő irány az új szolgáltató szektor, a kultúra-ipar, a kreatív ipar kiteljesedésére építve.
- A kulturális évadra való felkészülés, és különösen a sikeresen megvalósult kulturális évad, olyan folyamatokat indíthat el, melyek pozitívan hatnak a város hosszú távú fejlődésére.
- Az EKF-cím elnyerésével, a nyertes város számára az Európai Unió és a nemzeti kormány jelentős támogatást biztosít nemcsak a kulturális évad megvalósítására,

³³ Carta, M.: *L'armatura culturale del territorio. Il patrimonio culturale come matrice di identità e strumento di sviluppo*. FrancoAngeli, Milano 1999.

³⁴ Severino, F. (a cura di): *Un marketing per la cultura*. FrancoAngeli, Milano 2005.

hanem az infrastrukturális fejlesztésekhez is. A kulturális főváros az európai és nemzetközi figyelem központjába kerül, és ezzel a kulturális évadhoz komoly turisztikai érdeklődés, leginkább az évad során jelentkező megnövekedett turisztikai forgalom kapcsolódik, mely gazdasági fellendülés lehetőségét is ígéri.

Új kapcsolatokat, új típusú, kreatív együttműködések, és számos pozitív értéket, hosszú távú elképzelések megfogalmazását és elindítását, nemzetközi ismertséget saját kulturális örökségük és értékeik felértékelését jelenti a több éves felkészülési időszak a pályázó városok számára. Tehát akkor is nyer egy város, ha nem kerül ki győztesen a pályázatból, mert saját jövőjét építi és fejleszti a pályázatkészítés folyamatában is.

2011. január 31.

Slama Györgyné Börcsök Gizella

Felhasznált irodalom:

Campos Venuti, G.: *Città senza cultura. Intervista sull'urbanistica* (a cura di Oliva, F.) Editori Laterza, Roma-Bari 2010.

Amari, M.: *Progettazione culturale. Metodologia e strumenti di cultural planning*. FrancoAngeli, Milano 2006.

Severino, F. (a cura di): *Un marketing per la cultura*. FrancoAngeli, Milano 2005.

Carta, M.: *L'armatura culturale del territorio. Il patrimonio culturale come matrice di identità e strumento di sviluppo*. FrancoAngeli, Milano 1999.

Horváth, Gy. (szerk.): *Régiók és városok az olasz modernizációban*. MTA RKK, Pécs 1993.

Képek:

1. kép: Ambrogio Lorenzetti: A Jó és a Rossz kormányzás allegóriája. Siena, Palazzo Pubblico, Sala dei Nove. A Jó kormányzás hatása a városra (részlet)

2. kép: Ambrogio Lorenzetti: A Jó kormányzás hatása a vidékre (részlet)

A képen található szöveg:

SENÇA PAURA OGNUOM FRANCO CAMINI ·
ELAVORANDO SEMINI CIASCUNO ·
MENTRE CHE TAL COMUNE ·
MANTERRA QUESTA DON(N)A I(N) SIGNORIA ·
CHEL ALEVATA AREI OGNI BALIA ·

Olasz átírása:

Senza paura ogn'uom franco cammini
e lavorando semini ciascuno,
mentre che tal comune
manterrà questa donna in signoria,
ch' ell'ha levata a'rei ogni balia.³⁵

Angol fordítása:

Without fear every man may travel freely
and each may till and sow,
as long as this commune
shall maintain this lady Justice sovereign,
for she has stripped the wicked of all power.

---

³⁵ Starn, R.–Partridge, L.: *ARTS OF POWER. The three Halls of State in Italy, 1300-1600*. University of California Berkeley Los Angeles Oxford, 1992. Az eredeti, olasz és angol fordítás a 266. oldalon található.